

vétlenül, de a léttörvények föltartóztathatatlanságával gördülő ismeretlen közöst jelöli. Az *egyek vagyunk* tapasztalatának eredőjét. Amiről többet a tudósi bölcsesség sem próbál mondani... (Kairosz, Budapest, 2006)

HALMAI TAMÁS

SIPOS LAJOS: TAMÁSI ÁRON

A 20. századi magyar irodalom kiemelkedő prózaírója, az Ábel-trilógia szerzője korának egyik legnépszerűbb alkotója volt. Erdély szülöttjeként az első világháború után újra szerveződő, lehetőségeit megteremteni szándékozó irodalmi élet egyik meghatározó szereplője volt, aki cikkeiben sokszor tett hitet magyarok és románok békés egymás mellett élésének gondolata mellett. Ma sem egyértelműen tisztázott, miért költözött végleg Magyarországra, ahol írásaiban nem érte el korábbi művei színvonalát. Gáncstalanságára mi sem jellemzőbb, mint hogy egy időben besúgók készítették róla jelentéseiket. Legfeljebb az ébereszthet némi kétséget, miért kellett „levélfélét” írnia a *Halotti beszédét* 1951-ben megjelentetett Márai Sándornak, s miért a vers közreadása után három évvel írt arról, hogy Márai „letörte a reménység szárnyait”. Márai úgy vélte, hogy író-társa feladatot teljesített levele közzétételével, s ezt a lehetőséget akkor sem zárhatjuk ki, ha tisztában vagyunk Tamási Áron gerincességével, megalkuvást nem ismerő természetével.

Sipos Lajos most megjelent Tamási-monográfiájának olvastán legelőször azzal a kérdéssel kell szembenéznünk, szükség van-e az író „éberesztésére”, s nem kevés szégyenérzettel válaszolhatjuk: igen, s manapság különösképpen igen! Tamási Áron ugyanis azt az irodalom-szemléletet valósította meg, amelynek lényege a szolgálat volt. Szolgált a erdélyi magyarságot s a honi elesett parasztságot. Napjainkban ez az irodalomfelfogás egyre erősebb bírálatok keresztüztüzebe került, s ennek következtében Illyés és Németh László mellett Tamási Áron ugyancsak egy sokszorosan kérdésessé tett alkotómódszer képviselőjének minősül. Nem szerencsés ebben a meg-megújuló vitában a bíró talárában feszíteni, de az irodalom tekintélyvesztésében annak is szerepe van, hogy az írók nagy többsége nem vállalkozik a társadalmi és politikai életben tapasztalható negatívumok feltárására és bírálatára, vagy ha ezt teszik, pártdekek szolgálatába szegődnek.

Már évtizedekkel ezelőtt tapasztalható volt, hogy az irodalmi jelenségekkel és írókkal foglalkozók műveiben ismét egyre fontosabb lett a tények feltárása és ismertetése, azaz a lenézett

filológia kezdte visszanyerni becsületét. A történelmi és életrajzi tények tisztelete, s bámulatos anyagbőség jellemzi Sipos Lajos művét is, amely valóban „élet- és pályarajz”, amint alcíme is sugallja. Kevesebb benne a műelemzés, az író alkotásai mégis harmonikusan illeszkednek a kor- és pályaképbe. Ugyanis Sipos Lajos nemcsak hőse életútját rajzolta meg példamutató alapossggal, hanem a korszak történelmének eseményeit is hasonló gazdagsággal mutatja be. S ez azért is érdeme, mert a diktatúrák természetrajzának jellemzésével még egyértelműbbé tette hőse karakánságát. Növeli e módszer hitelességét, hogy jó néhány olyan személyiség is felbukkan az író közelségében, akinek semmi köze sem volt az irodalomhoz, viszont tudományága kiemelkedő képviselője volt, s megingathatatlan jellem is (például Hajnal Imre).

Azt szokták mondani, hogy a filológia száraz tudomány. Sipos Lajos műve ékesszóló cáfolata ennek. Kifejezetten érdekes, olvasmányos, egyes részei pedig szinte regényszerűek. Ahogy leírja az író tetemének hazaszállítását Farkaslakára, a temetés előkészületeit és a székelység gyászának megnyilvánulásait, az megindító írói remeklés. (*Elektra Kiadóház*, Budapest, 2006)

RÓNAY LÁSZLÓ

OLAJÁG KERETEZTE ÉN-KÉPEK Kárpáti Tamás kiállítása a Nemzeti Színházban

Kárpáti Tamás kamarakiállításán hús pasztell- és hat olajkép szerepel. Bár kamaratárlat, mégis az *egészet* sugallja. Ebben az olajzöld bársonyát és a vöröses sárgák izzóan is tompa fényét mutató *teremtésben* minden ott van, ami látszólag idejét múlt — hit, mítoszi (bibliai) érzelmvilág, szakrális —, ám kizárattak belőle az anyag és a pénz lánctalpasainak földkérgét és lélekvalóságot megsebző robajai.

A képeket valaminő belső sugárzás élteti, mintha — bármi legyen is a téma — a „Paradicsomot” átszelő *keresztút*, összes szenvedésével együtt, fényvel, fénypontokkal, a sárgás és vörösek világító lámpásaival volna tele. Vibráló énünk, kétségeink szimbólumaival. Amikor a születés örömeiben ott a fájdalom is. A sarjadásban és sugaras növekedésben — több képen koponya jelzi — az orgonailatnál bódítóbb halál. De mi az a világosság, ami ködszerű gomolygásban, a sötét kárpitjait néhány helyen átszakító sejtelmes, szemérmes Nap-villódzásban jelenik meg? Az eszme születése? Az organikus — Kárpátinál mindig a zöld kert telítettségében burjánzó — természet oszloprendjének (fák, bokrok)